BÁO CÁO: SỬ DỤNG TRÍ TUỆ NHÂN TẠO (AI) CÓ TRÁCH NHIỆM TRONG HỌC TẬP VÀ NGHIÊN CỨU

Mục tiêu: Phát triển kỹ năng sử dụng AI có trách nhiệm và đạo đức trong học tập và nghiên cứu.

I. NGHIÊN CỨU CHÍNH SÁCH CỦA TRƯỜNG ĐẠI HỌC VỀ SỬ DỤNG AI

(Lưu ý: Phần này lấy bối cảnh chính sách chung đang được áp dụng tại các trường đại học lớn tại Việt Nam như ĐH Quốc gia Hà Nội, ĐH Bách Khoa, ĐH FPT...)

1. Tóm tắt các điểm chính trong chính sách

Hầu hết các trường đại học hàng đầu hiện nay đã chuyển từ việc "cấm hoàn toàn" sang "chấp nhận có điều kiện" đối với Generative AI (như ChatGPT, Gemini). Các quy định cốt lõi bao gồm:

- **AI là công cụ hỗ trợ, không phải tác giả:** Sinh viên được phép sử dụng AI để lên ý tưởng (brainstorming), tìm kiếm tài liệu, hoặc kiểm tra lỗi ngữ pháp. Tuy nhiên, sinh viên không được phép sao chép nguyên văn sản phẩm của AI và nhận là của mình.
- **Yêu cầu trích dẫn minh bạch:** Bất kỳ nội dung nào có sự can thiệp của AI đều phải được khai báo rõ ràng ở phần phương pháp hoặc danh mục tài liệu tham khảo theo chuẩn quy định.
- **Chịu trách nhiệm hoàn toàn về nội dung:** Sinh viên phải chịu trách nhiệm về tính chính xác, bản quyền và các sai sót (hallucinations) nếu có trong đầu ra của AI.

2. So sánh và nhận định cá nhân

So với chính sách của các trường đại học quốc tế (ví dụ: Harvard cho phép giáo viên từng môn tự quyết định mức độ sử dụng AI), chính sách tại các trường Việt Nam hiện nay mang tính chất "an toàn và cẩn trọng" hơn.

- **Nhận định cá nhân:** Đây là một hướng đi đúng đắn và cần thiết. Việc cấm AI là bất khả thi và đi ngược lại xu thế công nghệ. Tuy nhiên, việc áp dụng quy định trích dẫn nghiêm ngặt giúp bảo vệ liêm chính học thuật, buộc sinh viên phải duy trì tư duy phản biện thay vì phụ thuộc hoàn toàn vào máy móc.

II. THỰC HIỆN NHIỆM VỤ HỌC TẬP VỚI SỰ HỖ TRỢ CỦA AI

Nhiệm vụ chọn lựa: Chuẩn bị dàn ý chi tiết và tổng hợp tài liệu cho bài luận môn Xã hội học với

đề tài: *"Tác động của xu hướng Thời trang nhanh (Fast Fashion) đối với Gen Z tại Việt Nam"*.

1. Ghi lại quá trình sử dụng AI (Prompts & Outputs)

- **Prompt 1 (Tìm kiếm ý tưởng):** *"Đóng vai một chuyên gia xã hội học. Hãy lập cho tôi một dàn ý 3 phần phân tích tác động tiêu cực của thời trang nhanh đến hành vi tiêu dùng của Gen Z tại Việt Nam, tập trung vào yếu tố tâm lý và môi trường."*
- **Đầu ra của AI (Tóm tắt):** AI đưa ra dàn ý 3 phần: (1) Khái niệm, (2) Tác động tâm lý (FOMO, nghiện mua sắm), (3) Tác động môi trường (rác thải dệt may). Tuy nhiên, các ví dụ AI đưa ra mang tính toàn cầu (Zara, H&M) chứ không sát với bối cảnh Việt Nam.

2. Đánh giá, chỉnh sửa và tích hợp một cách sáng tạo

- **Đánh giá:** Đầu ra của AI có cấu trúc logic rất tốt, giúp tiết kiệm thời gian lập dàn ý ban đầu. Tuy nhiên, nội dung quá chung chung, thiếu bối cảnh văn hóa Việt Nam và dữ liệu số liệu thực tế cập nhật.
- **Chỉnh sửa & Tích hợp:** * Tôi giữ lại khung cấu trúc 3 phần của AI.
  - Ở phần "Tác động tâm lý", tôi chủ động thêm các ví dụ về việc Gen Z Việt Nam mua sắm qua các phiên livestream trên TikTok Shop và Shopee.
  - Ở phần "Môi trường", tôi tự tìm kiếm và bổ sung số liệu rác thải dệt may từ Bộ Tài nguyên và Môi trường Việt Nam để thay thế cho số liệu toàn cầu của AI.
- **Kết quả:** Dàn ý cuối cùng là sự kết hợp hoàn hảo giữa cấu trúc mạch lạc từ AI và dữ liệu thực tế, tư duy bối cảnh hóa của con người.

3. Trích dẫn việc sử dụng AI minh bạch

Trong bài luận, tôi sử dụng chuẩn APA để minh bạch việc dùng AI:

- *Tuyên bố ở đầu bài:* "Trong quá trình hình thành dàn ý cho bài luận này, tác giả có sử dụng ChatGPT (phiên bản 4.0, OpenAI) vào ngày [Ngày/Tháng/Năm] để hỗ trợ cấu trúc các luận điểm chính."
- *Trích dẫn tham khảo:* OpenAI. (2024). *ChatGPT* [Mô hình ngôn ngữ lớn]. https://chat.openai.com

III. PHÂN TÍCH CÁC VẤN ĐỀ ĐẠO ĐỨC LIÊN QUAN ĐẾN AI TRONG HỌC THUẬT

1. Ranh giới giữa hỗ trợ hợp lý và gian lận học thuật

- **Hỗ trợ hợp lý:** Sử dụng AI như một công cụ gợi ý: nhờ giải thích một khái niệm khó, gợi ý từ đồng nghĩa, sửa lỗi ngữ pháp, hoặc tạo bộ khung cơ bản. Ở mức độ này, ý tưởng cốt lõi và nỗ lực nghiên cứu vẫn thuộc về sinh viên.
- **Gian lận học thuật:** Nhập toàn bộ đề bài vào AI và copy-paste kết quả nộp cho giảng viên, hoặc dùng AI để giả mạo số liệu nghiên cứu. Đây là hành vi vi phạm đạo đức nghiêm trọng vì nó đánh cắp quyền tác giả và lừa dối hệ thống đánh giá.

2. Vấn đề về quyền sở hữu trí tuệ và trích dẫn

- Văn bản do AI tạo ra không thuộc sở hữu của sinh viên. Việc lấy nội dung đó nhận là của mình là hành vi đạo văn (plagiarism) thế hệ mới.
- Việc thiếu trích dẫn khi dùng AI không chỉ vi phạm nội quy nhà trường mà còn tạo ra sự bất công đối với những sinh viên làm bài bằng chính năng lực thực sự của họ. Việc minh bạch nguồn gốc thông tin là nguyên tắc tối thượng trong nghiên cứu.

3. Tác động đến quá trình học tập và phát triển kỹ năng

- **Mặt tích cực:** AI giúp cá nhân hóa việc học, giảm tải các công việc thủ công, giúp sinh viên tập trung vào tư duy bậc cao (phân tích, đánh giá, tổng hợp).
- **Mặt tiêu cực (Rủi ro):** Nếu lạm dụng AI, sinh viên sẽ rơi vào tình trạng ỷ lại. Kỹ năng tư duy phản biện, kỹ năng viết, và khả năng giải quyết vấn đề độc lập sẽ thui chột vì họ đã quen với việc có sẵn đáp án từ AI.

IV. BỘ NGUYÊN TẮC CÁ NHÂN (7 NGUYÊN TẮC) VỀ SỬ DỤNG AI

SỬ DỤNG AI TRONG HỌC THUẬT:

Ranh Giới Giữa Trợ Thủ & Kẻ Gian Lận

AI là Trợ thủ

Brainstorming ý tưởng sáng tạo, mở rộng góc nhìn.

Tóm tắt và tìm kiếm khái niệm, tiết kiệm thời gian đọc.

Cải thiện ngữ pháp, văn phong, đảm bảo sự rõ ràng.

Kiểm tra sự thật và hỗ trợ trích dẫn minh bạch.

Gian lận học thuật

Sao chép nguyên văn không trích nguồn, đạo văn.

Dùng AI để thay thế hoàn toàn tư duy phân tích.

Lộ thông tin nhạy cảm, vi phạm bảo mật dữ liệu.

"AI không làm cho bạn thông minh hơn, nó làm cho bạn nhanh hơn. Sự hiểu biết và tư duy phản biện vẫn phải là của bạn!"

Để đảm bảo việc sử dụng AI luôn hiệu quả và có đạo đức, tôi xây dựng bộ 7 nguyên tắc cá nhân sau:

1. **"Tư duy trước, AI sau":** Luôn tự phác thảo ý tưởng và khung bài làm bằng năng lực cá nhân trước khi mở các công cụ AI để tìm kiếm sự hỗ trợ.
2. **"Người kiểm duyệt cuối cùng":** Tuyệt đối không copy-paste. Mọi thông tin do AI cung cấp phải được kiểm chứng lại (cross-check) qua các nguồn tài liệu chính thống.
3. **"Chỉ mượn cấu trúc, không mượn tư tưởng":** Dùng AI để làm dàn ý hoặc sửa ngữ pháp, nhưng các luận điểm và quan điểm cá nhân phải xuất phát từ chính mình.
4. **"Trích dẫn 100%":** Khai báo trung thực, rõ ràng mọi can thiệp của AI trong bài làm theo đúng quy định.
5. **"Bảo mật thông tin":** Không nhập các dữ liệu nghiên cứu chưa được công bố hoặc tài sản trí tuệ của trường vào các hộp thoại AI.
6. **"Học cách điều khiển AI (Prompting)":** Nâng cao kỹ năng viết câu lệnh để khai thác AI một cách chủ động, thay vì để AI dẫn dắt tư duy của mình.
7. **"Chịu trách nhiệm toàn vẹn":** Sẵn sàng chịu trách nhiệm hoàn toàn về độ chính xác và tính liêm chính của sản phẩm cuối cùng.

V. INFOGRAPHIC: SỬ DỤNG AI CÓ TRÁCH NHIỆM

SỬ DỤNG AI TRONG HỌC THUẬT:
Ranh Giới Giữa Trợ Thủ & Kẻ Gian Lận

AI là Trợ thủ

Ý tưởng & Động não

Kích thích tư duy sáng tạo, đề xuất chủ đề, và mở rộng góc nhìn.

Tóm tắt Tài liệu

Chắt lọc thông tin chính từ các bài báo dài và phức tạp.

Kiểm tra Ngữ pháp

Phát hiện lỗi chính tả, ngữ pháp, và cải thiện câu văn.

Kiểm tra Sự thật & Trích dẫn

Hỗ trợ xác minh thông tin và đề xuất định dạng trích dẫn nguồn.

Gian lận học thuật

Sao chép & Dán Trực tiếp

Sử dụng nội dung AI tạo ra làm của riêng mà không ghi nguồn.

Phụ thuộc vào Phân tích Sâu

Dựa hoàn toàn vào AI cho tư duy phản biện và giải quyết vấn đề phức tạp.

Nhập Dữ liệu Nhạy cảm

Cung cấp thông tin nghiên cứu hoặc dữ liệu cá nhân chưa được bảo vệ vào hệ thống AI.

AI không làm cho bạn thông minh hơn,
nó làm cho bạn nhanh hơn.
Sự hiểu biết và tư duy phản biện vẫn phải là của bạn!

Tiêu đề lớn: SỬ DỤNG AI TRONG HỌC THUẬT: RANH GIỚI TRỢ THỦ & GIAN LẬN

Cột 1: NÊN LÀM (DOs) - Ký hiệu Dấu tích Xanh

- Brainstorming: Phá vỡ sự bí ý tưởng.
- Tóm tắt: Đọc hiểu tài liệu dài nhanh hơn.
- Kiểm tra: Sửa lỗi ngữ pháp, hành văn.
- Fact-check & Trích dẫn: Luôn kiểm chứng và minh bạch nguồn AI.

Cột 2: KHÔNG NÊN LÀM (DON'Ts) - Ký hiệu Dấu X Đỏ

- Copy-Paste: Nộp nguyên văn bài của AI.
- Phó mặc tư duy: Để AI làm thay các bài tập phân tích.
- Rò rỉ dữ liệu: Đưa thông tin nghiên cứu bảo mật lên AI.

Thông điệp trung tâm: "AI KHÔNG LÀM BẠN THÔNG MINH HƠN, NÓ CHỈ GIÚP BẠN NHANH HƠN. TƯ DUY PHẢN BIỆN LÀ CỦA BẠN!"